

УДК 342.25

DOI <https://doi.org/10.32782/cuj-2024-1-9>**Рудницька Ольга Павлівна**

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувачка кафедри права та публічного управління
Житомирського державного університету імені Івана Франка
ORCID: 0000-0001-7409-7886
Researcher ID: AAR-5839-2020

Тичина Анастасія Сергіївна

молодший фахівець відділу підтримки системи електронної взаємодії
департаменту підтримки інтегрованих систем ДП «Дія»
ORCID: 0009-0004-1436-7628

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ЗАРУБІЖНОГО МУНІЦИПАЛЬНОГО ДОСВІДУ

У статті досліджено питання формування української моделі системи місцевого самоврядування на основі досвіду кращих світових практик. Розглянуто інституційну та системно-структурну організацію місцевого самоврядування зарубіжних країн. Встановлено, що процес формування моделі територіальної організації влади різних країн залежало від її історичного, суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку, географічного розташування. Проаналізовано зарубіжний досвід здійснення сучасних реформ децентралізації влади у світових моделях системи муніципальної влади. Особлива увага приділена окремим аспектам розвитку та реформування муніципальної влади у Франції та Польщі. Зроблено висновки щодо можливості використання позитивного досвіду зарубіжних країн при формуванні національної моделі системи місцевого самоврядування в Україні.

Встановлено, що існуюча модель системно-структурної організації муніципальної влади не може задовольнити у повному обсязі потреби та інтереси українського суспільства. Визначено, що при проведенні реформи децентралізації влади необхідно запровадити в нашій державі інститут префекта, шляхом реорганізації місцевих адміністрацій в органи префекторального типу. Крім того, важливо врахувати досвід формування та здійснення кадрової політики в органах муніципальної влади зарубіжних країн, зокрема, й щодо способів вступу на службу в органи муніципальної влади.

Зауважено, що українська модель має відповідати сучасним демократичним критеріям, а також забезпечувати права і свободи громадян, зокрема, надавати якісні та ефективні адміністративні послуги. Автори обґрунтовується необхідність закінчення проведення адміністративно-територіальної реформи у повоєнний час, запровадивши повноцінну систему регіонального та районного самоврядування, та, крім того, чітко розмежувати повноваження між різними рівнями публічної влади, зокрема, прискіпливо переглянути перелік делегованих повноважень, враховуючи досвід країн європейського простору.

Ключові слова: територіальна громада, децентралізація, місцеве самоврядування, моделі муніципальної влади, організація місцевого самоврядування, муніципальна реформа.

Rudnytska O. P., Tykhyna A. S. MODERN UKRAINIAN MODEL OF LOCAL SELF-GOVERNMENT SYSTEM IN THE CONTEXT OF FOREIGN MUNICIPAL EXPERIENCE

The article examines the issue of formation of the Ukrainian local self-government system model based on the experience of the best world practices. The institutional and system-structural organization of local self-

government in foreign countries was considered. It was established that the process of formation of the model of the territorial organization of power of different countries depended on its historical, socio-political and socio-economic development, geographical location. The foreign experience of implementing modern reforms of power decentralization in world models of the system of municipal power was analysed. Particular attention was paid to certain aspects of the development and reform of municipal government in France and Poland. Conclusions were made regarding the possibility of using the positive experience of foreign countries in the formation of a national model of the local self-government system in Ukraine.

It has been established that the existing model of systematic and structural organization of municipal government cannot fully satisfy the needs and interests of Ukrainian society. It was determined that during the reform of decentralization of power, it is necessary to introduce the institute of the prefect in our state by reorganizing local administrations into prefect-type bodies. In addition, it is important to take into account the experience of forming and implementing personnel policy in the municipal authorities of foreign countries, in particular, regarding the methods of entering the service in the municipal authorities. It was noted that the Ukrainian model should meet modern democratic criteria, as well as ensure the rights and freedoms of citizens, especially, provide high-quality and efficient administrative services. The authors substantiates the need to complete the administrative-territorial reform in the post-war period, introducing a full-fledged system of regional and district self-government, and, in addition, to clearly distinguish powers between different levels of public authority, in particular, to carefully review the list of delegated powers, taking into account the experience of the countries of the European space.

Key words: territorial community, decentralisation, local self-government, models of municipal power, organization of local self-government, municipal reform.

Постановка проблеми. Для побудови міцної демократичної, правової держави необхідним є зміна централізованої моделі управління в державі та забезпечення існування та функціонування ефективного місцевого самоврядування. В умовах євроінтеграційних процесів у нашій державі реформування місцевого самоврядування є одним із пріоритетних елементів та основним інструментом трансформації системи державного управління та децентралізації влади. Як держава-кандидатка у члени Європейського Союзу Україна має застосовувати нові підходи до розвитку та функціонування регіонів.

Глобалізаційні процеси у сучасних умовах розвитку суспільства вимагають від держав рішучих кроків щодо забезпечення відповідності стандартам як соціального управління, так і правової системи. Такі стандарти є узгодженими більшістю держав як основні для зближення та інтеграції світової спільноти. Крім того, забезпечення спроможності системи територіальної організації влади та побудова ефективної муніципальної влади в Україні відповідно до європейських стандартів, визначених Європейською хартією місцевого самоврядування [1], потребує запозичення як досвіду країни Європейського Союзу, так і світового досвіду. Все це спонукає українських політиків до пошуку національної моделі тери-

торіальної організації влади. Така модель має відповідати сучасним демократичним критеріям, а також забезпечувати права і свободи громадян, зокрема, надавати якісні та ефективні адміністративні послуги. У зв'язку з цим актуальним та своєчасним є дослідження питань розвитку місцевого самоврядування, створення української моделі муніципальної влади, запозичивши позитивні практики зарубіжних країн у процесі проведення реформи територіальної організації влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням реформування місцевого самоврядування та зокрема, зарубіжного досвіду організації та функціонування муніципальної влади присвячено дослідження як українських, так і зарубіжних вчених: В. Авер'янова, М. Баймуратова, О. Батанова, А.З. Георгіци, В. Григор'єва, П. Ворони, Т. Вюртенбергера, Р. Граверта, О. Ігнатенко, Ж. Зіллера, Д. Златопольськи, І. Ільїнського, А. Лелеченка, М. Пухтинського, С. Телешуна В. Федоренком, О. Чернеженко, Ю. Шемшученка тощо. Правовим засадам місцевого самоврядування в зарубіжних країнах та Україні присвячено монографічне дослідження О. Петришина [2]. В. Федоренко та О. Чернеженко провели порівняльний аналіз особливостей організації та функціонування місцевого самоврядування в окремих європейських державах

[3]. Проте, не зважаючи на значний обсяг досліджень вказаної проблематики, необхідність у вивченні особливостей територіальної організації влади зарубіжними країнами обумовлена необхідністю створення ефективної української моделі муніципальної влади.

Мета дослідження. Метою даної статті є аналіз організації та функціонування світових моделей муніципальної влади для запозичення передових практик при формуванні української моделі системи місцевого самоврядування.

Результати. Відповідно до ч. 3 ст. 140 Конституції України місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи [4]. Під системою місцевого самоврядування розуміють сукупність основних форм та інститутів місцевої демократії. Муніципальна влада через ці інституції здійснює свої функції та повноваження.

Згідно із ст. 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», система муніципальної влади включає: саму власне територіальну громаду; раду (сільську, селищну, міську); правовий статус голови (сільського, селищного, міського); виконавчі органи ради відповідного рівня, що представляють спільні інтереси громади; органи самоорганізації населення. Кожен громадянин має право брати участь у місцевому самоврядуванні. За способом реалізації влади населенням основні форми участі громадян у місцевому самоврядуванні поділяються на безпосередню і представницьку. До безпосередньої форми включають: місцевий референдум, місцеві вибори, загальні збори громадян, місцеву ініціативу та громадські слухання [5].

Специфічними ознаками органів місцевого самоврядування є: вони не входять до системи державних органів; є організаційно відокремленим елементом самої системи муніципальної влади; утворюються для того, щоб виконувати власні завдання і функції; наділяються повноваженнями для того, щоб вирішувати питання місцевого значення в інтересах територіальної громади та від її імені; діяльність

її органів фінансується з місцевих бюджетів.

На сьогоднішній день в Україні не встановлена ефективна національна модель системи місцевого самоврядування відповідно до європейських стандартів, яка відокремлена функціонально та фінансово від системи державної влади. Крім того, не визначена її концептуальна модель організації місцевого самоврядування. На жаль, існуюча модель системно-структурної організації муніципальної влади є все ще перехідною, що призводить до гальмування розвитку як місцевого самоврядування, так і країни в цілому.

Досвід реформування територіальної організації влади, побудови ефективної моделі муніципальної влади чималий. Устрій та функціонування таких органів у зарубіжних країнах мають як спільні, так і відмінні риси, що пов'язано з їх історичним, культурним, мовним розвитком, географічним розташуванням, політичним режимом, економічною спроможністю. Міжнародна практика організації публічного управління на місцевому рівні у процесі розвитку цих країн виокремила декілька моделей муніципальної влади.

Англосаксонська, або англо-американська, модель вирізняється державницькою теорією місцевого самоврядування [6, с. 291]. Цікавою є модель організації муніципальної влади в Канаді. В її основу покладений поселенський принцип, а при формуванні структури її органів принцип поділу влади на три гілки не застосовується. Наприклад, обсяг повноважень органів місцевого самоврядування в Канаді залежить від чисельності населення певної громади, а також інших чинників. Необхідно звернути увагу на таку особливість канадської моделі, як врегулювання обсягу повноважень органів місцевого самоврядування нормативними актами самих органів муніципальної влади. Федеральними законами здійснюється правове регулювання діяльності органів місцевого самоврядування лише таких двох територій, як Юкон і Північно-західні території [7].

Американська модель визначає повну залежність і похідність місцевих органів від штатів. А тому норми, які регулюють місцеве публічне управління, містяться в конститу-

ціях усіх штатів США. Проте, треба врахувати, що закріплення у законодавчих актах різних аспектів здійснення муніципальної владою своїх повноважень в окремих штатах є неоднаковою. Так, у Основних законах таких штатів, як Алабами, Міссісіпі тощо лише частково врегульовують питання місцевих органів публічного управління та адміністрування. Наприклад, у таких штатах, як Аляски, Іллінойс тощо конституції містять норми, які не тільки закріплюють основні принципи діяльності муніципальної влади, але й регулюють внутрішню організацію муніципалітетів [8]. Важливо зауважити, що з боку виконавчої та судової влади здійснюється постійний контроль за діяльністю місцевих органів влади, а правове регулювання повноважень органів місцевого самоврядування відбувається за принципом позитивного регулювання.

У частині країн романо-германської правової (континентальної) сім'ї поширена континентальна, або французька, модель публічного управління на місцевому рівні, що полягає у поєднанні державного управління і місцевого самоуправління [9, с. 47]. Наприклад, така модель функціонує у Франції, Італії, Іспанії, Болгарії, Бельгії, Туреччині та Польщі, а також у франкомовній Африці. Ця модель основана на поєднанні з одного боку виборності представницьких та виконавчих органів муніципальної влади, з іншого боку – здійснення нагляду і контролю призначених з центру у регіони повноважних представників державної влади.

Французька модель організації муніципальної влади сформувалася із значним роздібненням громад, зокрема, шляхом створення міжкомунарних об'єднань (асоціацій громад). При цьому уряд Франції різними засобами стимулював процес укрупнення комун на добровільних засадах, намагався здійснити примусове злиття комун [10]. Організація та функціонування комун регулюється Кодексом колективних територіальних одиниць 1996 р. (*Code général des collectivités territoriales*) [11]. Характерною рисою французької моделі є встановлення нагляду з боку держави за дотриманням законодавства органами місцевого самовряду-

вання. У Франції зокрема такий нагляд здійснюється за рахунок створення посади префекта [9, с. 48]. Так, зокрема, у разі виявлення порушень Основного закону та французького чинного законодавства у рішенні органу місцевого самоврядування префект має право оскаржити у судовому порядку таке рішення. Досвід Франції щодо запровадження інституту префекта, зокрема, здійснення ним нагляду з боку держави за дотриманням законодавства органами муніципальної влади довів свої позитивні тенденції.

Питання щодо запровадження в Україні вказаного вище інституту при проведенні реформи децентралізації влади вже давно обговорюються українською владою, зокрема, у 2015 році його вперше було закріплено у відповідному законопроекті, проте на сьогодні дана проблема так і не знайшла свого вирішення. Хоча нову редакцію законопроекту про реорганізацію місцевих адміністрацій в органи префекторального типу зі зміною їх повноважень вже подано на розгляд Верховної Ради України, завершити реформу децентралізації влади в умовах дії правового режиму воєнного стану не є можливим. По-перше, частина територій нашої держави знаходиться в тимчасовій окупації. По-друге, така реформа потребує змін до Конституції України, проте вносити зміни до останньої під час дії воєнного стану заборонено. Однак щойно продовження реформи стане можливим, необхідним її етапом має стати запровадження інституту префекта шляхом ліквідації місцевих адміністрацій та створення органів префекторального типу, головним завданням яких має стати здійснення нагляду з боку держави за дотриманням Конституції України та національного законодавства органами муніципальної влади та координаційні функції. Впровадження інституту префектів істотно впливе на ефективність публічного управління на місцевому та регіональному рівнях.

Інша частина країн романо-германської правової (континентальної) сім'ї запровадила змішану, або германську модель, зокрема, це такі держави, як Австрія та Німеччина. Змішана, або германська, модель є поєднанням деяких рис вищевказаних двох моделей,

проте вона має свої особливості. Такій моделі притаманна чітка взаємодія місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Так, дану модель можна охарактеризувати як систему відносин між головами урядових округів, адміністрації окремої ланки муніципальної влади на рівні районів та виконавчих органів місцевого самоврядування на рівні міст, що мають статус районного значення. Райони і міста районного значення створюють основу муніципальної влади і одночасно є елементом державної системи управління [12, с. 85]. Зокрема, у Австрії громади у межах своєї автономії не мають істотних власних повноважень, натомість вони здійснюють делеговані повноваження (стаття 19 Федерального Конституційного Закону) [3, с. 276].

До такої моделі відносять організацію органів місцевого самоврядування в Японії. На думку П. Ворони, японську систему муніципальної влади слід вважати більш уніфікованою у порівнянні з британською або американською [7, с. 173–175]. Конституція Японії не передбачає федеральних структур. Проте її префектури та муніципалітети є у певній мірі незалежні у сферах управління та адміністрування, фінансових, зокрема, бюджетних питаннях, а також прийнятті місцевих нормативних актів. Особливістю японської моделі місцевого самоврядування є те, що за цією моделлю муніципальна влада відповідає за стратегічне планування, роботу правоохоронних органів, надання послуг у сфері цивільного захисту, зокрема, у надзвичайних ситуаціях і при стихійних лихах тощо.

Північні країни Європейського Союзу (скандинавські), такі як Данія, Фінляндія, Норвегія та Швеція, мають також особливості організації управління місцевого самоврядування. Наприклад, шведська модель має два рівні – місцевий та регіональний. Ці рівні є різними за характером та обсягом повноважень публічного управління. Органи муніципальної влади місцевого рівня або ж муніципалітети активно співпрацюють з регіональними органами або ж ландстінгами, проте не підпорядковуються ним. Органи муніципальної влади забезпечують високі стандарти надання

соціальних та адміністративних послуг. Крім того, основною функцією є захист законних прав та інтересів населення відповідних громад, розв'язання поточних питань, що виникають в територіальних громадах. Громадяни – мешканці відповідних громад мають реальний вплив на рішення органів місцевого самоврядування [13, с. 10].

Муніципальна влада Данії при виконанні своїх повноважень має досить значний ступінь незалежності від органів виконавчої влади, хоча норми про неї у Основному законі цієї країни відсутні. Керівники провінцій мають досить широке коло повноважень щодо здійснення нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування та забезпечення законності їх дій, за виключенням питань їх доцільності та ефективності. У Норвегії муніципальна влада не має конституційного чи законодавчого захисту. Місцева влада займається питаннями охорони здоров'я, освіти й інших питань соціальної політики. Місцеве самоврядування у Норвегії є менш автономними, аніж у таких скандинавських країнах, як Данія або Швеція [12, с. 267].

Вивчення досвіду країн постсоціалістичного простору є важливим для нашої держави, оскільки саме ці країни пройшли шлях від авторитарних режимів, впливу на публічну владу радянської системи управління до європейських стандартів. Досвід Польщі у цьому контексті є цінним для нашої держави не тільки тому, що наші народи мають тісний як історичний, так і культурний зв'язок, але й тому, що польська муніципальна влада успішно розвивається і функціонує. Крім того, Польща пройшла шлях від повалення комуністичного режиму у 1989 році до вступу її до Європейського Союзу у 2004 році, що зумовило розвиток останньої за зразком європейських демократичних стандартів.

Польська модель місцевого самоврядування входить до континентальної, або французької, моделі публічного управління на місцевому рівні. Загалом, реформування польської муніципальної влади відбувалося у три етапи: 1) 1989–1993 рр.; 2) 1994–1997 рр.; 3) 1998–1999 рр. Перший етап процесу реформування місцевого самоврядування супро-

воджувався прийняттям Закону Польщі від 8 березня 1990 року «Про територіальне самоврядування» та відродженням територіального самоврядування на рівні гмін [14, с. 212]. Внаслідок першого етапу було запроваджено дуалістичну модель державної адміністрації. Було сформовано дві вертикалі адміністрації – самоврядування на рівні гміни та воєводства [16].

У наступний період було прийнято всі найважливіші законодавчі акти для створення місцевого самоврядування: Закон Польщі «Про організацію виборів до рад гмін», Закон Польщі «Про розподіл завдань і повноважень між органами гмін і органами державної адміністрації», Закон Польщі «Про доходи гмін». Вищевказані нормативно-правові акти стали поштовхом для внесення змін до Конституції Республіки Польща. Наприклад: назва VI розділу Конституції «Місцеві органи влади та державна адміністрація» була змінена на «Місцеве самоврядування», статті 43 і 47 визначили підстави його діяльності [15]. 1 січня 1999 року у Польщі було впроваджено триступеневу структуру органів місцевого самоврядування: гміна; повіт; воєводство [17]. Проте, необхідно зауважити, що триступенева модель не означає вертикального підпорядкування. Кожна ступінь місцевого самоврядування має свої завдання та функції, визначені чинним польським законодавством, і виконує їх без втручання органів самоврядування вищого рівня.

Проведення децентралізації влади в Польщі показало успішний результат, зокрема, польське територіальне самоврядування має високий ступінь незалежності та самостійності для виконання своїх конституційних завдань, а також доручень від держави [17]. Місцеве самоврядування в Польщі функціонує досить ефективно, хоча й існують певні недоліки, зокрема: довготривала влада певних еліт в гмінах і повітах, багатокандидатність [18]. Тому досвід Польщі із врахуванням як позитивних тенденцій, так і застереження щодо проблемних питань, може бути запозичений при здійсненні реформи децентралізації в нашій державі.

Доцільно звернути увагу на врегулюванні питання порядку проходження служби в орга-

нах муніципальної влади як у Польщі, так і в Україні. 2 травня 2023 року прийнято Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [19], який визначив засади забезпечення ефективної служби в органах місцевого самоврядування, що має функціонувати в інтересах територіальних громад (набере чинності не раніше ніж через шість місяців з дня припинення або скасування правового режиму воєнного стану в Україні). Закон встановлює порядок вступу на службу, зокрема, громадянин України призначається на посаду службовця місцевого самоврядування за результатами відповідного конкурсу (ст. 20). При чому конкурс проводиться навіть на посаду тимчасово відсутнього службовця, за яким зберігається відповідна посада (п. 2 ч. 2 ст. 21). Така норма не є доцільною з огляду на те, що організація та проведення конкурсу є потребує як фінансового ресурсу, так і часових рамок, що не зовсім виправдано враховуючи, що такий конкурс проводиться на посаду, яка є вакантною тимчасово.

Необхідно звернути увагу на положення Закону Польщі «Про працівників самоврядування» 2008 р. [20]. Даний законодавчий акт визначає засади організації служби в органах муніципальної влади, зокрема, й вступ на службу, який здійснюється у відповідності до специфіки посади, на яку претендує кандидат шляхом:

- обрання (вибори бургомістра, вїта тощо);
- призначення, у тому числі за результатами конкурсу (заступники вїта, бургомістра тощо);
- укладання трудового договору – інші категорії службовців місцевого самоврядування.

Тому норма Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» щодо вступу на службу в органи муніципальної влади тільки шляхом проведення конкурсу обмежить мобільність людського ресурсу у випадках необхідності заміщення тимчасово відсутнього службовця. Таким рішенням може стати встановлення у вищезазначеному Законі норми, яка дозволить призначати службовців місцевого самоврядування на посаду

тимчасово відсутнього службовця, за яким зберігається відповідна посада, на умовах строкового трудового договору.

Для розвинених країн світу, які функціонують на демократичних постулатах, наявність відмінних рис між різними моделями систем муніципальної влади не має принципового значення. Це пов'язано з тим, що організація та функціонування територіальної організації влади у всіх цих державах ґрунтується на демократичних принципах.

Для побудови української моделі муніципальної влади відповідно до європейських стандартів, важливо здійснити наступні кроки:

1) проведення реформи адміністративно-територіального устрою нашої держави, зокрема, місцевого самоврядування як функціонально та процедурно. Реформа має включати чіткий розподіл повноважень за рівнями управління, метою якого є унормувати у чинному законодавстві статус адміністративно-територіальних одиниць та критеріїв їх виокремлення;

2) розширити повноваження виконавчих органів місцевого самоврядування;

3) провести подальшу децентралізацію формування матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування в Україні, розширити її напрями. Так, важливо забезпечити рівномірний розподіл, враховуючи повноваження та фінансові потреби органів місцевого самоврядування;

4) удосконалити систему місцевих податків та сформувати систему муніципальних фінансово-кредитних установ, що дасть змогу використовувати позиковий механізм;

5) запровадити місцеві цінні папери та комунальне кредитування тощо, які можуть стати джерелом фінансування інвестиційних програм [8].

На думку І. Дробуш, муніципальна влада має відповідати таким соціальним запитам: 1) реалізовувати право громадян на участь в управлінні місцевими справами, 2) здійснювати ефективну владу на місцях, яка буде

здатна задовольнити як життєвоважливі потреби місцевого населення, так і загальнодержавні інтереси [21].

Висновки. Для сталого розвитку місцевого самоврядування, підвищення ефективності його організації необхідно продовжити реформу децентралізації влади у відповідність із кращими практиками світової спільноти. Важливо врахувати як переваги, так і недоліки зарубіжного досвіду організації здійснення муніципальної влади, що дасть позитивний результат та істотно вплине на ефективність реформування місцевого самоврядування в Україні. Проте такий досвід не може бути переоцінений з огляду на особливості розвитку українського суспільства та держави в цілому.

При проведенні реформи децентралізації влади позитивним є запозичення досвіду Франції щодо запровадження в Україні інституту префекта, шляхом реорганізації місцевих адміністрацій в органи префекторального типу з координаційними та наглядовими функціями. Крім того, необхідно продовжувати вивчати польський досвід, зокрема, у питаннях ефективного врегулювання розподілу фінансових ресурсів, формування та здійснення кадрової політики в органах муніципальної влади, зокрема, й щодо способів вступу на службу в органи місцевого самоврядування.

Отже, перед військово-політичним керівництвом постає завдання не тільки перемогти державу-агресора, але й продовжити шлях України до європейської інтеграції. А для цього важливо у повоєнний час закінчити проведення адміністративно-територіальної реформи, запровадивши повноцінну систему регіонального та районного самоврядування. Крім того, чітко розмежувати повноваження між різними рівнями публічної влади, зокрема, прискіпливо переглянути перелік делегованих повноважень, враховуючи досвід країн європейського простору.

Література

1. Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
2. Петришин О.О. Правові засади місцевого самоврядування в зарубіжних країнах та Україні: теоретико-правовий та порівняльний аналіз: монографія. *НАПрНУ, НДІ держ. буд-ва та місц. самовряд.* Х.: Право, 2014. 189 с.
3. Місцеве самоврядування в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно – правові аспекти: монографія/ За заг.ред. О.В. Батанова, О.В. Марцеляка, А. Берлінгуера. Київ: Вид-во «Основа», 2020. 672 с.
4. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
6. Бессонова М., Бірюков О, Бондарук С. та ін. Основи демократії: навч. посіб. / за заг. ред. А. Колодій. *М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти АПН України та ін.* Київ, 2002. 684 с.
7. Зарубіжний досвід організації роботи місцевої влади: [монографія] / М. Пухтинський, П. Ворона, О. Власенко та ін. / За заг. ред. П.В. Ворони. Х.: *Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр»*, 2009. 280 с.
8. Лелеченко А. Зарубіжний досвід організації функціонування місцевого самоврядування: імплементація в Україні / А. Лелеченко. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* № 3, 2011. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=266>
9. Петришина М.О., Колодяжний О.О. Зарубіжний досвід реформування місцевого самоврядування: на прикладі Франції та Польщі. *Молодий вчений.* 2016. № 1(2). С. 47–51.
10. Ворона П.В. Комуна як базова ланка місцевого самоврядування Франції. *Демократичне врядування: Електронне наукове фахове видання Львівського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України.* 2009. № 5. С. 62–69.
11. Code général des collectivités territoriales. Dernière mise à jour des données de ce texte : 15 janvier 2024. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGISCTA000006180993>
12. Неділько А.І. Зарубіжний досвід публічного управління на місцевому рівні. *Інвестиції: практика та досвід.* Київ, 2016. № 1. С. 82–86.
13. Утвенко В.В. Теорія та історія місцевого самоврядування: навч. посіб. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2017. 234 с.
14. Рудницька О.П. Реформування місцевого самоврядування в Україні та Польщі: порівняльний аналіз. Матеріали щорічної Міжнародної наукової конференції «Польща–Україна: спільні шляхи до свободи. В єдності сила. Співпраця польсько-українська в переломних моментах історії та сучасності», (Житомир, 4 листопада 2016 р.) (3). с. 208–220.
15. Ткачук А., Агранофф Р., Браун Т. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід: посібник. Київ, 1997. 187 с.
16. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/Polski/konl.htm>
17. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego tryjstopniowego podziału terytorialnego państwa [Електронний ресурс]. URL: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19980960603>
18. Бровко О.В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку місцевого самоврядування в Польщі: оцінка експертів (Частина 2) / О. Бровко. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології». Вип. 31, 2017. URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/9591/9104>
19. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20082231458>.
20. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 2 травня 2023 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#n215>
21. Дробуш І. Реформування місцевого самоврядування в Україні: пошук оптимальної моделі в контексті євроінтеграційного процесу № 1 (2021): *Аналітично-порівняльне правознавство.* С. 16–21. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/235772/234145> DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.01.3>

References

1. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia 1985 r. [European Charter of Local Self-Government]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text [in Ukrainian].
2. Petryshyn, O.O. (2014). *Pravovi zasady mistsevoho samovriaduvannia v zarubizhnykh krainakh ta Ukraini: teoretyko-pravovi ta porivnialnyi analiz: monohrafiia* [Legal foundations of local self-government

in foreign countries and Ukraine: theoretical-legal and comparative analysis]. NAPrNU, NDI derzh. bud-va ta mists. samovriad. Kh.: Pravo, 189 s. [in Ukrainian].

3. Batanova, O.V., Martseliaka, O.V., & Berlinhuera, A. (2020). Mistseve samovriaduvannia v Ukraini ta zarubizhnykh krainakh: porivnialno – pravovi aspekty: monohrafiia [Local self-government in Ukraine and foreign countries: comparative legal aspects]. Kyiv: *Vyd-vo «Osnova»*. 672 s. [in Ukrainian].

4. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku. [Constitution of Ukraine]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» vid 21 travnia 1997 roku. [Law of Ukraine "On local self-government in Ukraine"]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

6. Bessonova, M., Biriukov, O., & Bondaruk, S. (2002). Osnovy demokratii: navch. posib. [Basics of democracy] / za zah. red. A. Kolodii. *M-vo osvity i nauky Ukrainy, In-t vyshchoi osvity APN Ukrainy ta in.* Kyiv. 684 s. [in Ukrainian].

7. Pukhtynskiy, M., Vorona, P., & Vlasenko, O. (2009). Zarubizhnyi dosvid orhanizatsii roboty mistsevoi vlady: [monohrafiia] [Foreign experience of organizing the work of local authorities]. Za zah. red. P.V.Vorony. Kh.: Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr». 280s. [in Ukrainian].

8. Lelechenko, A. (2011). Zarubizhnyi dosvid orhanizatsii funktsionuvannia mistsevoho samovriaduvannia: implementatsiia v Ukraini [Foreign experience of organizing the functioning of local self-government: implementation in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. № 3*, Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=266> [in Ukrainian]

9. Petryshyna, M.O., & Kolodiaznyi, O.O. (2016). Zarubizhnyi dosvid reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia: na prykladi Frantsii ta Polshchi [Foreign experience of reforming local self-government: on the example of France and Poland]. *Molodyi vchenyi. № 1(2)*. S. 47–51 [in Ukrainian].

10. Vorona, P.V. (2009). Komuna yak bazova lanka mistsevoho samovriaduvannia Frantsii [Commune as the basic unit of local self-government in France]. *Demokratychnе vriaduvannia: Elektronne naukovе fakhove vydannia Lvivskoho rehionalnogo instytutu derzhavnogo upravlinnia NADU pry Prezydentovi Ukrainy. № 5*. S. 62–69 [in Ukrainian].

11. Code général des collectivités territoriales. Dernière mise à jour des données de ce texte : 15 janvier 2024. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGISCTA000006180993> [in French].

12. Nedilko, A.I. (2016). Zarubizhnyi dosvid publichnogo upravlinnia na mistsevomu rivni. [Foreign experience of public administration at the local level]. *Investytsii: praktyka ta dosvid. № 1*. S. 82–86 [in Ukrainian].

13. Utvenko, V.V. (2017). Teoriia ta istoriia mistsevoho samovriaduvannia: navch. posib. [Theory and history of local self-government]. Kyiv: *DP «Vydavnychiy dim «Personal»*. 234 s. [in Ukrainian].

14. Rudnytska, O.P. (2016) Reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini ta Polshchi: porivnialnyi analiz [Reforming local self-government in Ukraine and Poland: a comparative analysis]. *Materialy shchorichnoi Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Polshcha–Ukraina: spilni shliakhy do svobody. V yednosti sya. Spivpratsia polsko-ukrainska v perelomnykh momentakh istorii ta suchasnosti»*, (Zhytomyr, 4 lystopada 2016 r.) (3). s. 208–220 [in Ukrainian].

15. Tkachuk, A., Ahranoff, R., & Braun, T. (1997). Mistseve samovriaduvannia: svitovyi ta ukrainskyi dosvid: posibnyk. [Local self-government: world and Ukrainian experience]. Kyiv, 187 s. [in Ukrainian].

16. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Retrieved from <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/Polski/konl.htm> [in Polish].

17. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego tryjstopniowego podziału terytorialnego państwa. Retrieved from <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19980960603> [in Polish].

18. Brovko, O.V. (2017). Suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku mistsevoho samovriaduvannia v Polshchi: otsinka ekspertiv (Chastyna 2). [Modern trends and prospects for the development of local self-government in Poland: expert assessment (Part 2)]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina, seriia «Pytannia politolohii»*. Vyp. 31. Retrieved from <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/9591/9104> [in Ukrainian].

19. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych. Retrieved from: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20082231458> [in Polish].

20. Zakon Ukrainy «Pro sluzhbu v orhanakh mistsevoho samovriaduvannia» vid 2 travnia 2023 roku. [Law of Ukraine "On local self-government in Ukraine"] *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#n215> [in Ukrainian].

21. Drobush, I. (2021). Reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: poshuk optymalnoi modeli v konteksti yevrointehratsiinoho protsesu. [Reforming local self-government in Ukraine: the search for an optimal model in the context of the European integration process]. № 1: *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. S. 16–21. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.01.3> [in Ukrainian].